

Hvor like må vi bli?

Kronikk i Klassekampen, 9. februar 2006. Av Christian Stokke, sosialantropolog

Integrering i et flerkulturelt samfunn er en toveis prosess, som innebærer at minoriteter tilpasser seg det norske samfunnet, men samtidig kan bevare sin kultur. Allerede i 1997 skrev pedagog Therese Sand at begrepet integrering i offentlig debatt stadig oftere brukes slik at det innebærer krav om *assimilering*: Minoriteter skal overta norske verdier. Begrepet integrering som brukes i flerkulturell pedagogikk, fokuserer på kollektive behov. *Inkludering* er et begrep i spesialpedagogikk som fokuserer på individuelle behov. Stortingsmelding 49 (2003-04), ”Mangfold gjennom *inkludering* og deltakelse”, og Arbeids- og *inkluderings*departementet reflekterer et ideologisk skifte der individ går foran kollektiv.

Nyliberalismen gjenspeiles i sosialantropolog Unni Wikans syn at kultur ikke har krav på respekt, bare individer. Nyliberalismens hegemoni reflekteres også når arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen i Dagsavisen 12. januar sier at venstresiden nå har lært å stille krav til innvandrere, og vil ta opp kampen med Fremskrittspartiet. I Aftenposten samme dag skriver Hege Storhaug at vi kan gå mot en nasjonaløkonomisk katastrofe hvis ikke minoritetskvinner kommer i arbeid, og peker på kostnadene ikke-vestlige innvandrere påfører velferdsstaten. ”Integreringen” reverseres angivelig når norskpakistanere henter ektefeller i hjemlandet, og barn ”integreres” best når begge foreldre jobber. Hun vil bekjempe arrangerte ekteskap for å frigjøre minoritetskvinner, integrere barna og redde velferdsstaten. Etter dansk mønster må familiegjengenforeningsreglene strammes inn med krav om tilknytning til Norge, forsørgerevne, 24 års aldersgrense og krav om språk- og samfunnskunnskaper.

Storhaug har i årevis snakket ”på vegne av” minoritetskvinner ved å kreve strengere utlendingslov. Tilsynelatende vil hun hjelpe minoritetskvinner å bli norske til deres eget beste. Hun fremstår som paternalistisk ”hvit frelser” som vil redde minoritetskvinner fra sin kultur. Agendaen synes å være å assimilere minoriteter til såkalt norsk kultur, og ekskludere potensielle innvandrere. Nyrasismen søkes skjult bak retorikk om minoritetskvinnens menneskeverd og valgfrihet. Norske medier har lenge vært ukritiske til Storhaug. Særlig har TV2 og Dagbladet gjort seg til talerør for hennes muslimhets. Aftenpostens leder 13. januar mener ”henteekteskap” viser krefter blant minoritetene som egentlig ikke ønsker integrering. De vil ikke ”skikk følge eller land fly” og truer ”nasjonal enhet”. Redaktøren vil visst ikke ha integrering, men assimilere minoriteter i en nasjonal enhetskultur.

Som sosiale vesener har mennesker kollektive og individuelle behov. Det er ikke gitt at individet alltid skal prioriteres. Nordmenn påpeker at slekten setter begrensninger på hvem minoritetskvinner får gifte seg med, mens det forsikres om at alle har en selvsagt rett til å

velge ektefelle i Norge. Her har staten overtatt slektens rolle som velferdsgarantist, men vår lojalitet til nasjonen kan være like sterk som andres lojalitet til slekten. Myndighetene vil at minoritetspersoner skal gifte seg med nordmenn for å ”integreres”, og utlendingsloven begrenser individets rett til å velge ektefelle. Kanskje norskpakistanere foretrekker å gifte seg med pakistanere fordi mange nordmenn mangler respekt for muslimer. Er det demokrati at staten tar slektens plass som undertrykker av individuell valgfrihet?

Næringsminister Odd Eriksen sier Norge ikke har råd til at kvinner er hjemme med barn, og vil i likestillingens navn ha kvinnene i arbeid og barna i barnehage. Men kvinners dobbeltarbeid skaper tidsklemme, og feminist Nina Bjørk sier familie kan være vel så viktig som karriere. Også muslimske kvinner mener deres rett til å bli forsørget av mannen gir dem større frihet enn norske kvinner som jobber for både kapital og mann. Når minoritetskvinner får jobb, er i tillegg sjansen stor for at de utnyttes som billig arbeidskraft pga. etnisk diskriminering i arbeidslivet. Er det mindre undertrykkende at staten krever at kvinner arbeider, enn at mannen holder dem hjemme?

Forskjellige kulturer finner ulike kompromiss mellom individ og kollektiv. Strukturell undertrykking tar ulike kulturelle former. Familieorienterte kulturer i Asia og Afrika risikerer overgrep mot individet i form av tvangsekteskap og æresdrap. Moderne stater risikerer at individer ofres i krig for nasjonal ære, eller utvises, interneres og dreptes for rikets sikkerhet. Individualisme skaper problemer i Amerika, der sosiale forskjeller resulterer i kriminalitet når individer kjemper om å overleve uten kollektive velferdssystemer. Europa sliter med ensomhet og depresjon som resultat av manglende sosiale fellesskap. Ideen om norsk kultur som garanti for menneskeverd og overlegen på demokrati og likestilling, er en fordom som hindrer reell integrering. Siden majoriteten dominerer i antall og makt, er det en større utfordring å få nordmenn til å tilpasse seg et flerkulturelt samfunn. Demokrati betyr ikke bare flertallsstyre, men respekt for mindretallet. Dagens assimileringsspolitikk som krever ytterligere tilpasning fra minoriteter, er maktmisbruk.

Reell integrering innebærer at minoriteter blir hørt. Majoriteten kan ha stort utbytte av å lytte til minoriteters samfunnskritikk. Minoritetskvinner erfarer trippel undertrykking i form av rase, klasse og kjønn, som gir innsikt i samfunnsforhold som hvit middelklassetilværelse gjør blind for. Fakhra Salimi, Iffit Qureshi og Nazneen Khan-Østrem med flere har bidratt med kritiske perspektiver på rasisme, kapitalisme og kvinneundertrykking. MiRA-senteret har i årtier jobbet for minoritetskvinnens rettigheter, og tok opp tvangsekteskap lenge før Storhaug og media ble interessert. Erna Solberg ga Human Rights Service egen post på statsbudsjettet, og gjorde Storhaug til premissleverandør for integreringsspolitikken. Hvis Hanssen vil vise at Arbeiderpartiet ikke bare har fine ord, men sosialt sinnelag i praksis, kunne han gjort det samme for Salimi og MiRA-senteret.